

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝ
ΜΕΛΕΤΩΝΤΗΣ ΑΝΚΑΘΙΓΗΤΗΣ ΚΟΝΕΤ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1951

Ε.Υ. Α. ΤΡΕ. Κ. Τ. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ν' αφήνει την άψογη άλυγισιά του κοσμικού κυρίου μπρός στην καλωσύνη και την τρυφερότητα ενός μεγάλου παιδιού!

Τόν θυμάται, συγκινημένος άκόμη, ο νεαρός διορθωτής τόν ευγενέστατον άνθρωπον, όταν μέ σεβασμό ανέβηκε νά τόν άποχαιρετίσει τήν ώρα πού τά όνειρα τόν έσερναν μακριά άπ' τήν έφημερίδα πρós άλλους δρόμους, τήν ώρα πού ή νιότη τόν έστελνε νά κυνηγήσει άλλες χίμαιρες, τόν θυμάται τόν διευθυντή του, πού σιωπηλός τόν κοίταξε καλά, έρευνητικά, σαν νά έψαχνε νά μαντέψει τό άβέβαιο μέλλον ενός νέου ανθρώπου. Του έσφιξε τό χέρι και του εύχήθηκε πρόοδο. Η εύχή είχε ευγένεια πολλή, πατρική στοργή, όμως και κάποια επικούρεια άμφιβολία για τήν πραγματική εύδαιμονία και τών πιό επιτυχημένων ανθρώπων τής δράσεως. Περισσότερο άπό κάθε άλλη φορά νόμιζε πώς είδε τό δειλινό εκείνο νά φωτίζει τα ευγενικά μάτια του Γεωργίου Βλάχου τό φώς τής όνειροπολήσεως κάποιων ποιητών και ή λαχτάρα τής άπόκοσμης ήσυχίας του

σπουδαστηρίου.

Ύστερα, όταν ο διαχειριστής τόν κάλεσε νά εισπράξει τό δώρο, πού «κατ' έντολήν τής Διευθύνσεως» του πρόσφερε ή έπιχείρηση—χειρονομία, άγνωστη τήν έποχή εκείνη κι' όταν σ' έπαυαν άπό μιά έφημερίδα, όχι σαν έφευγες μόνος—κρατούσε άπ' αύτή τήν προσφορά όχι τήν οικονομική αξία της, αλλά τή βαθύτατα ανθρώπινη στοργή ενός φτασμένου για κάποιον, πού ρίχνεται στην άμφίβολη δοκιμασία τής πεζής ζωής.

Τριάντα χρόνια είναι περασμένα άπ' τό χάραμα εκείνο τής φθινοπωρινής αύγής, πού ο νεαρός διορθωτής έφυγε για τελευταία φορά άπ' τό μικρό γραφειάκι τής «Καθημερινής». Άφινε πίσω στη σκληρή δουλειά του τυπογραφείου τής έφημερίδας ένα μέρος άπ' τή νεανική όρασή του, ένα κομμάτι άπ' τό νεανικό στήθος του. Έπαιρνε όμως μαζί του πολλά μαθήματα ευγένειας, καλωσύνης, γενναιοδωρίας και τιμιότητας. Μαθήματα άπό ένα διδάσκαλον τής περιωπής του Γεωργίου Άγγ. Βλάχου.

ΠΕΤΡΟΣ ΓΛΕΖΟΣ

* * *

“ΠΑΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΒΛΑΧΟΥ,,

Κάθε τόσο, καθώς τά χρόνια μας περνούν, ξανακάνουμε, για τήν άτομική μας χρήση, τό ανθρώπινο ιδανικό μας πώς θά θέλαμε νά είμαστε στην έπόμενη περίοδο τής ζωής μας. Ίδανικά μάλλον βραχυπρόθεσμα: δέν μπορούμε στά είκοσι χρόνια μας επάνω νά φτιάξουμε τόν ανθρώπινο τύπο μας για τά έβδομήντα. Έχουμε μερικές γενικές άρχές, μερικά γενικά αξιώματα τής ζωής, πού παραμένουν πάντοτε ισχυρά, και κατά τά άλλα προσαρμόζουμε τήν θεωρία μας στην πράξη τής ήλικίας. Έτσι, μοιραίο είναι ή εργασία μας αύτή νά παίρνει έναν χαρακτήρα άρκετά συνθετικό: δέν είναι ένας άνθρωπος πού θά γίνει τό πρότυπό μας, αλλά θά δανεισθούμε άπό πολλούς μερικά χαρακτηριστικά, μερικές ιδιότητες, για νά σχεδιάσουμε τόν δικό μας ανθρώπινο τύπο και είναι, βέβαια, δείγμα ξεχωριστής τιμής όταν στο έργο μας τούτο επάνω μπορέσουμε νά χρησιμοποιήσουμε για τήν ιδανική εικόνα τήν όποία σχεδιάζουμε, χαρακτηριστικά ανθρώπων συγχρόνων μας, γνωστών μας.

Τέτοιες ώρες πηγαίνει ο νοός μου πάντα στον Μάρκο Αύρηλιο με τήν διαφορά πώς εκείνος έδούλευε επάνω σε ό,τι είταν ήδη πραγματοποιημένο, ένω έμείς γυρεύουμε τά στοιχεία για μελλοντικές πραγμα-

τοποιήσεις: «παρά του πατρός», «παρά του πάππου», «παρά Άλεξάνδρου του Γραμματικού»... Και κοιτάζω πρός τά μακρινά περασμένα σε όσα βρίσκομαι έξοικειωμένος με τά βιβλία, και κοιτάζω πρός τά πρόσφατα περασμένα, σε όσα με οδηγούν οί παραδόσεις του σπιτιού και ή προσωπική μου μνήμη, κι άκόμη κοιτάζω γύρω μου, νά μην χάσω τίποτε άπό ό,τι θά μπορούσε νά καταστήσει έντελέστερη τήν ιδανική εικόνα. Τώρα, κοντά στα πρόθυρα τών γηρατιών, μέ ιδιαίτερη ευχαρίστηση μελετώ τά ιστορικά τών ώριμων και τών γερόντων, νά μάθω τί θά μπορούσαν νά μου προσφέρουν χρήσιμο για τά έπόμενα χρόνια όσα λογαριάζει ο Θεός νά μου χαρίσει.

Μέ τόν Γεώργιο Βλάχο δέν έσχετίσθηκα ποτέ πολύ: διαφορετικό κλίμα άπό κάθε άποψη. Ωστόσο μπορώ νά προσφέρω τήν μαρτυρία μου για κείνον, και άκριβώς σχετικά με τά πιό πρόσφατα χρόνια του. Και αύτή ή μαρτυρία είναι, νομίζω, άπό κάθε άποψη χρήσιμη, γιατί και για κείνον είναι πολύ τιμητική, και σ' έμάς παρέχει άξιοπρόσδεκτη διδασκαλία. «Παρά του Γεωργίου Βλάχου», τό νά γίνομαι καλύτερος όσο περνούν τά χρόνια «παρά του Γεωργίου Βλάχου» τό νά μην άδιαφορώ για τά νιάτα όσο άπομακρύνομαι χρονικά άπ' αυ-

τά. Τῆς τελευταίας δεκαετίας τὴν πείρα μου καταθέτω γιὰ τὸν φάκελό του, δηλαδή τῶν ὑπερώριμων χρόνων του.

Ἐπὶ αὐτὸς ὁ ἀνθρώπινος τύπος, καὶ εἶναι ἀπὸ καιρὸ ταξινομημένος: ὁ ἀνθρώπος πού, ὅπως τὰ καλὰ κρασιά, γίνεται καλύτερος μὲ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων δὲν ξυνίζει μὲ τὰ γερατιά, μὲ τὴν ἀρρώστια πού τὰ συνοδεύουν, ἀλλὰ ὅσο πάει γίνεται πιὸ γλυκός, πιὸ ἀνθρώπινος. Θὰ ἔλεγε κανεὶς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ὅτι σιγά σιγά καθαρίζονται ἀπὸ τὰ πάθη, (πού εἶναι λίγο πολὺ δεμένα μὲ τὴν ὕλική μας ὑπόσταση), καὶ πλησιάζουν ὀλοένα καὶ περισσότερο πρὸς τὴν τελικὴ κάθαρση τῶν παθῶν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν προσφορά τοῦ θανάτου. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς μοῦ ἐφάνηκε πὼς εἶταν ὁ Γεώργιος Βλάχος τὸν καιρὸ ὅπου τὸν συναναστράφηκα, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόψη αὐτὴν θὰ ἤθελα νὰ ἀκολουθήσω τὸ δικό του πρότυπο.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἄλλο, ἡ αὐξημένη ἐμπι-

στοσύνη πρὸς τοὺς νέους, δὲν εἶναι ἀνάξιο λόγου πρότυπο, καὶ μάλιστα σ' ἓναν τόπο, καὶ σὲ μιὰ ἐποχὴ, ὅπου διάφοροι λόγοι συνετέλεσαν ὥστε οἱ νεώτεροι νὰ εἶναι καὶ νὰ παραμένουν ἀδοκίμαστοι, στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς. Ὁ Γεώργιος Βλάχος, ὅταν ἄρχισε νὰ γερνάει, ἐμελέτησε τὴν δυνατότητα νὰ μαζέψει γύρω του μιὰν ὀμάδα ἀπὸ πολὺ νεωτέρους τοῦ ἀνθρώπου, στοὺς ὁποίους θὰ μποροῦσε νὰ δώσει ὅ,τι εἶναι μεταβιβαστὸ ἀπὸ τὴν πείρα, καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους νὰ πάρει ὅ,τι εἶναι μεταβιβαστὸ ἀπὸ τὸν παλμὸ τῆς ζωῆς. Στὸ πρῶτο, δὲν ξέρω πόσο ἐπέτυχε ἀλλὰ ἴσως αὐτὴ ἡ ἀναμφισβήτητη ὁρμὴ πρὸς τὴν δράση, χαρακτηριστικὸ τῶν τελευταίων του χρόνων, νὰ ὀφείλεται στὴν ἐπαφή του μὲ τοὺς νεωτέρους του. Αὐτὰ εἶναι ὅσα κρατῶ ἀπὸ τὸν Γεώργιο Βλάχο. Μακάρι, ὅταν θὰ ἔρθει καὶ ἡ δικὴ μας ὥρα, νὰ ἀφήσουμε κάτι τῆς ζωῆς μας, τῆς νεανικῆς, τῆς ὀριμῆς, ἢ τῆς γεροντικῆς, πού νὰ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει πρότυπο γιὰ τοὺς ἐπερχόμενους.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

* * *

Ο ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ

Ὁ Γεώργιος Βλάχος μὲ τίμησε, κατὰ καιροῦς, μὲ τὴ φιλία του καὶ μὲ τὴν ἐχθρότητά του. Εἶταν ἀνθρώπος συναισθηματικὸς καὶ περιπαθὴς, ἔτοιμος σὲ κάθε στιγμή ν' ἀγαπήσει καὶ νὰ μισήσει καὶ νὰ φτάσει στὰ ἄκρα γιὰ ἀφορμὲς πού ἄλλοι θὰ τὴν ἔκριναν ἀσήμαντες. Μὰ δὲν εἶχε τίποτα ἀπὸ τὴ σκοτεινὴ, φανατικὴ μνησικακία τῶν πρωτόγονων ἀνθρώπων. Τουναντίο τὸ ἔβρισκε ἄπρεπο καὶ ἀντιαισθητικὸ νὰ παρατείνει στὸ ἄπειρο ἐχθρότητα γιὰ θέματα ξεθυμασμένα. Εἶταν γεμᾶτος γενναιοδωρία, ἀνεξικακία, ἀνεκτικότητα καὶ κοινωνικὴ ἀβροφροσύνη. Μὲ μιὰ λέξη εἶταν ἄρχοντας.

Βλεπόμεσταν πολὺ τὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς στὸ σπίτι του, στὴν ὁδὸν Πατριάρχου Ἰωακείμ. Θυμοῦμαι πολὺ ὥρες συγκεντρώσεις χειμωνιάτικες, μὲς στὰ βιβλία καὶ τὴν ἱστορικὴ φωτογραφίαν, στὸ γλυκύτατο φῶς τῆς λάμπας τοῦ πετρελαίου, κι ἄλλες συναντήσεις καλοκαιρινές, στὴ βεράντα του, τὸ δεῖλι. Μάζευε, μιὰ φορὰ τὴν ἑβδομάδα, ἓναν ὄμιλο ἀπὸ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, πολιτικοὺς καὶ διανοούμενους γιατροὺς πού ἀνταλλάζανε πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση τῆς Ἑλλάδας καὶ τοῦ κόσμου καὶ ξεχνιότανε σὲ ἀτέλειωτες συζητήσεις, πολιτικὲς, λογοτεχνικὲς, θεατρικὲς, ἀνεκδοτολογικὲς. Στὴν ἀρχὴ ὁ κύκλος εἶταν ἀποκλειστικὰ ἀντρικός. Σὲ λίγο ὁ-

μως ὁ οἰκοδεσπότης, γιὰ νὰ προσδώσει κάποια χάρη στὴ συντροφιά, ἄρχισε νὰ καλεῖ καὶ μερικὲς νέες γυναῖκες ἀπὸ ἐκεῖνες πού εἶναι ἱκανὲς νὰ συζητήσουν μὲ τρόπο ἐνδιαφέροντα γιὰ ζητήματα πού προϋποθέτουν καλλιέργεια καὶ μυαλό. Γιατὶ ἤθελε νὰ ἔχει τὸ σαλόνι του τὸν εὐχάριστο συζητητικὸ χαρακτήρα πού ταιριάζει σὲ σπίτια παλαιῶν ἀστῶν μὲ πνευματικὲς παραδόσεις.

Ὁ ἴδιος εἶτανε χαριτωμένος συζητητὴς, γεμᾶτος πνεῦμα, νηφάλιος, καλόπιστος, πρόθυμος νὰ καταλάβει τὴν ἀπόψιν τῶν ἄλλων καὶ ν' ἀποδώσει δικαιοσύνη στοὺς ἀντιπάλους του. Εἶχε ἓνα ἀνεξάντλητο ἀπόθεμα ἀπὸ διασκεδαστικὰ ἀνέκδοτα καὶ μεγάλη νοσταλγία τοῦ «παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ», δηλαδή τῆς ἀμέριμνης, τῆς πλούσιας, κομψῆς καὶ χαμογελαστῆς ἐποχῆς τοῦ 1900. Ἐνα σημεῖο πού μοῦ ἔκαμε ἐντύπωση ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς γνωριμίας μας καὶ πού ἔχει, νομίζω, σημασία ἀπὸ ψυχολογικὴ ἀπόψη, εἶναι ἡ θέση πού κρατοῦσε, σ' ὅλες τὴς κουβέντες του, ἡ ἀνάμνηση τοῦ πατέρα του. Ὅποιο θέμα κι ἂν συζητοῦσε, ἤθελε πάντα νὰ καταλήξει σὲ κάποια γνώμη, σὲ κάποια πράξη, σὲ κάποιο ἀνέκδοτο τοῦ πατέρα του. Τὸν ἄκουα νὰ μιλά καὶ περίμενα μὲ περιέργεια νὰ δῶ πότε καὶ μὲ ποῖο τρόπο ἐμελλε νὰ παρουσιαστεῖ στὴ συζήτηση ὁ Ἅγγελος Βλάχος.